

A Vigilia BESZÉLGETÉSE

SARLÓS ISTVÁNNAL

A HAZAFIAS NÉPFRONT VI. KONGRESSZUSA ELŐTT

Egy régebbi nyilatkozatában, a szövetségi politika és a népfront-mozgalom időszerű kérdéseiről szólva, *Sarlós István, a Hazafias Népfront főtájkára* azt hangsúlyozta, hogy a társadalmi fejlődés, a szocializmus építésének hazai tapasztalatai, valamint a közös célokat vállaló nemzeti egység erősödése folytán fel-számolódtak a társadalmat megosztó, alapvető nézetkülönbségek. Abban ma már az állampolgárok többsége egyetért, hogy szocializmust akar, jobbat akar, mint azt a tegnap vagy tegnapelőtt tükrözte, a napjainkra kialakult gyakorlatot kívánja folytatni és érvényre juttatni a jövő valamennyi aspektusában. A hívó ember is természetesen részt vesz az országos gondok megoldásában, az azonos érdekeket szolgáló munkában, hiszen a létrehozott anyagi és szellemi javakból ő éppúgy részesedik, az egyén és a közösség boldogulása őt éppúgy foglalkoztatja, a kollektíva aktív tagjaként mind teljesebbé váló, harmonikus személyiség kialakítása számára is éppoly fontos, mint azon munkatársai, kollégái, partnerei számára, akik más világnézetűek.

Amik megmaradtak az ellentétekből, azok legkevésbé sem a szocializmus vállalásának dilemmájából adódnak, hanem elvi, ideológiai differenciákból, amelyek marxisták és keresztények, hívők és nem-hívők közt voltaképpen lényegi, de nem döntő választóvonalat képeznek. Ez azonban — mint napjaink példái mutatják — egyáltalán nem zavarja azt a párbeszédet, amit elsősorban a cselekvésben való egyetértés, a konkrét helyzetek elemző feltárása táplál, a világnézetű széthúzás szándéka nélkül.

A Hazafias Népfront VI. kongresszusa olyan időszakban ül össze, amikor megszorodó gazdasági teendőink, országépítő feladataink végzéséhez a népi-nemzeti összefogás eddiginél hathatósabb erejére van szükség, amely magában hordozza a nehézségeken való túljutás, a sikerek lehetőségét. További előrehaladásunk záloga tehát a nemzeti egység szorosabbra fűzése, a szocialista demokrácia kiterjedtebb érvényesítése és a felelősséggel folytatott párbeszéd elmélyítése a különböző világnézetű emberek közt. *Sarlós István* erről — már említett nyilatkozatában — a következőket mondotta: „Ha a szocialista tudat nagy fejlődését minden kérdésben adottnak veszik, s nem számolnak tényleges nézetbeli különbségekkel, és gépiesen értelmezik a társadalom egységét, akkor megesis, hogy inkább csak monológok folynak helyett. Pedig a közéletünket, társadalmunkat érintő minden fontos kérdésben eszmecserére van szükség, a nézetek szembeállítására és meggyőzésre. Az ilyen jellegű eszmecserékhez megvan a szükséges légkör.”

A dialógus az élet követelménye, megfelel a társadalom haladási irányának és egyetemes szempontjainak. A rendszeres és őszinte konzultációk közös dolga-inkról nemcsak a tapasztalatok, a gondolatok kölcsönös megismerésének a forrásai, hanem a nagykorú állampolgár felelős, elkötelezett magatartásának, a véleményt formáló ember tiszteletének újabb jelei is.

KÖZÉRDEK ÉS EGYETEMESSÉG

— *Miben látja a Hazafias Népfront VI. kongresszusának jelentőségét az ország, társadalmunk életében?*

— Bizonyára megérti, hogy innen belülről, vezető tisztségviselőként nehéz erről beszélnem. Talán túl természetesnek is hat a kívülről szemében, ha én mondom azt, hogy nagy jelentő-

ségűnek tartom, fontosnak érzem ezt a kongresszust mind a Népfront, mind az egész társadalom szempontjából. De — azt hiszem — a tőlem független tények ugyanezt bizonyítják. Az ország politikai intézményrendszerébe szerve-sen beilleszkedő népfront-mozgalomnak több, mint 4000 bizottsága működik. A népfront-bizottsági tagok száma mintegy 120.000. A választott testületek tevékenységét csaknem 5000 munkabi-

zottság egészíti ki. A népfront-mozgalom munkáját segíti 15.656 lakó- és utcabizottság is. Csupán ezek a szervezeti keretek közel félmillió állampolgár számára nyújtanak lehetőséget a közéletbe való bekapcsolódásra. Elképzelheti, hogy akkor a kongresszust előkészítő gyűléseinken, ahol megvitatták a népfront eddigi tevékenységét és újraválasztották a Hazafias Népfront helyi bizottságait, milyen mértékű volt a részvétel. 30.000 ember fejtette ki véleményét 450.000 állampolgár előtt — ennyen. fértek be, de nem kevesen szorultak ki a helyiségekből! —, osztotta meg velünk gondjait, ajánlotta föl segítségét helyi kérdések rendezéséhez és egyúttal hangot adott országos ügyeket érintő észrevételeinek is.

Az esetek többségében főként településfejlesztési gondok, a növekedés igényei — hűtőház, óvoda, új boltok létesítése, vízellátás, csatornahálózat és utak építése stb. — vetődtek fel, mindaz, ami az embereket sajtá, személyes életükben is leginkább érdekli, de kihatással van a közösség egészére is. Mi ezt mindenütt a bizalom megnyilvánulásának, a jó közérzet fokmérőjének tekintettük. Az emberek általában akkor mernek nyíltan beszélni egyéni töprengéseikről, egyesek szemében talán magánügynek tűnő panaszokat szóvá tenni, ha a politikai légkörrel elégedettek, egyetértenek általános társadalmi céljainkkal. Hogy most az ún. „nagypolitikával” kevesebbet foglalkoztak és inkább a lokális bajok-ügyek kerültek előtérbe, arra is figyelmeztet, hogy a helyi vezetőknek ezután még jobban számot kell vetni a lakosság igényeivel, kéréseivel s állandóan vizsgálni kell a felmerülő sükségeket és kielégítésük módjait. Sokan ismergették a VI. kongresszusra kidolgozott témáinkhoz fűződő gondolataikat. számos hasznosítható megjegyzést, javaslatot tettek.

A kongresszus elé visszük azokat a tapasztalatainkat, amelyeket ezeken az előkészítő gyűléseinken szereztünk, azokat a benyomásainkat és jelentéseinket, amelyek a résztvevők hangulatát, egészséges törekvéseit tükrözik és teendőkkel kapcsolatos nézeteiket kifejezik. Természetesen soros feladatainkról, az elkövetkező évekre szóló tenni-valóinkról sem feledkezünk meg. A Hazafias Népfront öt témát bocsájtott vitára a kongresszus előtt. Az ezekkel kapcsolatos hozzászólásokat, észrevételeket, kritikákat feldolgoztuk és az

egy-egy témák anyagának végső formába öntésénél figyelembe vesszük, illetve velük a tervezetet kiegészítjük. „A Hazafias Népfront közjogi tevékenysége” a mozgalom feladatait határozza meg az országgyűlés, a kormány és a tanácsok munkájában, a „Gazdaságunk erősítésével a nép jólétéért” a gazdaságpolitikában és gazdaságirányításban adható segítségünket méri föl, a népfront művelődéspolitikai munkásságát tárgyaló a társadalom műveltségi szintjének, általános kultúrájának emeléséért folytatott erőfeszítéseinket rögzíti, egy következő a népfront szerepét körvonalazza a szocialista demokrácia fejlesztésében és külön vitaanyagot szenteltünk a szocialista nemzeti egység teljes kibontakoztatásáról szóló témának is. Ezek a témák a kongresszus napirendjén is szerepelni fognak; ott ismét alkalom nyílik arra, hogy ki-k álláspontját kifejtse felszólalásában és javaslatokat nyújtson be egy-egy kérdéskörrel kapcsolatban.

— *A vitára bocsájtott témák alapján várható-e, hogy a mozgalom megbízást kap új funkciók viselésére, illetve tovább bővül a mozgalom működési területe, szélesedik tevékenységi bázisa?*

— Az elmondottakból az következik, hogy fokozódnia kell a népfront társadalmi, politikai szerepének az ország életében. Azon vagyunk, hogy a népfront tevékenysége minden területen mélyüljön, elsősorban meglévő funkcióit lássa el közmegelegedésre s ne kreáljunk újakat addig, amíg egyrészt az eddigiekkel nem boldogultunk a magunk mércéje szerint, másrészt pedig nem élvezzük a lakosság még szélesebb tömegeinek aktív támogatását. Mindenképpen helytelenítjük azt a még kísértő nézetet, hogy a népfront funkciója kimerül az országgyűlési és tanácsi választások lebonyolításában. Nem. A népfront dolgát mi nagyon komolyan vesszük, hiszen ha jól funkcionál, az egész magyar nép, a társadalom minden osztályának és rétegének hangját tolmácsolja.

Ez persze korántsem jelenti azt, hogy a népfront valamiféle „párt-szerepet” vindikálna magának. Mi a Magyar Szocialista Munkáspárt politikájának szerves részét képező szövetségi politikát akarjuk mind következetesebben érvényesíteni a gyakorlatban, a nem marxista vagy vallásos állampolgárt is megnyerve az egyenrangúak és -jogúak közös cselekvésének. Abból indulunk ki,

hogy az eltérő felfogás nem szembenállás: „aki nincs ellenünk, az velünk van”; a vallásosság megfér a társadalom összességét mozgósító céljainkkal, az emberi boldogulást szolgáló munkánkkal, sőt, bizonyos általános emberi, humanizáló vonásai — becsületesség, áldozatkészség, segítségnyújtás stb. — a vallásos embereket még jobban aktívizálhatják. Nem keressük a politikai összeütközést a más meggyőződéssel levőkkel, szorosabbra akarjuk fűzni a kapcsolatokat állampolgár és állampolgár között, a közös otthon-teremtésre hívunk mindenkit, akinek fontos a hazája, a népe sorsa, az országának és családjának jövője. Senkinek sem mindegy, mit hagy örökül fiainak és lányainak, hogyan fognak élni gyermekei a fejlett szocialista társadalomban.

Ezért szeretnénk — maradjunk egyelőre kongresszusi témáinknál —, hogy fő programunkból, a fejlett szocialista társadalom építésének történelmi feladatából a népfront a jövőben még nagyobb részt vállaljon, hogy a szocialista demokrácia kiszélesítéséért szorgalmazza a tömegeknek a közélet irányításába való bekapcsolódását, hogy a szocialista közfelfogás terjedése természetessé, az emberek elsődleges kötelességévé tegye a jó munkát, a példaadó magatartást és a hasznos közéleti cselekvést. Azt szeretnénk, hogy a népfront mindenütt nívósan szolgálja a magas fokú művelődést és testkultúrát, járuljon hozzá továbbra is az általa elindított, immár két országos kiterjedésű mozgalom — az Olvasó Néperért és a Honismereti mozgalom — fejlesztéséhez, élessze az igazi hazafiság, a magyarság-tudat szellemét és a világban-emberiségben gondolkodást.

— Véleménye szerint megfelelő-e a kapcsolat a kormányzat és a népfront-mozgalom között? Nem volna-e idősebb újabb fórumokat, kereteket biztosítani ahhoz, hogy a népfront nagyobb hatóságban dolgozhasson, még kiterjedtebben érvényesítse egyfelől a mozgalom programjának célkitűzéseit, másfelől az emberek véleményét, beleszólását a közügyekbe?

— A kapcsolat jó, de ez nem jelenti azt, hogy nincs rajta javítani való. Nem is akarunk a tökéletesség pózában tetszelegni. Ahol munka, felelősség, ügyintézés van, csak ott akadnak hibák is; ahol cselekednek, ott bukkanhatunk mulasztásokra is. Ami a kor-

mányzat és a népfront kapcsolattartásában hibaként vagy hiányosságként róható fel, azt mind magunkra vezetjük vissza. Nem vagyunk eléggé kezdeményezők, nem vagyunk eléggé igényesek magunkkal szemben, néha rosszak a reflexeink egy-egy probléma láttán vagy épepességgel megkésnek a reakcióink, amikor pedig határozott állásfoglalásra volna szükség.

Néhány tárcával különösen jó együttes munkát valósítottunk meg eddig: az oktatás- és művelődésügygel, az igazságügy-, a mezőgazdasági és élelmezésügyi valamint az építésügyi és városfejlesztési minisztériummal folytatott párbeszédeink pozitív eredményeket hoztak, sokoldalúan igazolták a közös tevékenység társadalmi hasznát. Közreműködtünk a környezetvédelmi és környezetfejlesztési törvény, az ifjúságvédelmi törvény, a családjogi szabályok megalkotásában, a tanácstörvény előkészítésében, mint ahogy részt vettünk a parlament valamelyik következő ülésén napirendre kerülő közművelődési törvény megszövegezésében is. De lehetőségeinkhez mérten segítettük az idén kezdődött ötödik ötéves terv kidolgozását is, már az előkészítés szakaszában (1974-75), amikor javaslatokat gyűjtöttünk a terv szempontjaihoz, anketók során találkoztunk egy-egy megye lakosságának képviselőivel, hogy megbeszéljük a terv koncepcióját és a helyi feladatokat. Ebben az évben falugyűléseket tartottunk, amelyeken a falvak fejlesztési elképzeléseit tárgyaltuk meg a megyei tervek tükrében.

Úgy látjuk azonban, hogy a jövőben a népfront központi testületének szélesebb körben kell majd együttműködnie a központi állami szervekkel, jobban bele kell folynia a kormányzati munkába, hogy az állampolgárok észrevételeit, javaslatait időben és közvetlenül hasznosítani tudják intézkedéseikben, rendelkezéseikben. E téren is előbbre kell lépünk. Az elkövetkezendő években a népfront nemcsak támogatni vagy tanácsolni akar, hanem maga is kezdeményezni fog. Teremtődhet olyan szituáció, hogy megbízzuk a bizottságainkat, dolgozzák ki egy-egy javaslatunkat a kormányznak. Ezután is törekedni fogunk arra, hogy a társadalom, az élet igényeinek megfelelően, a népfront országos szervei felvessék a kormányzatnak új jogszabályok megalkotásának szükségességét és hogy ezek a jogszabályok mielőbb szabad utat kapjanak a törvényhozásban.

Ami az újabb fórumokat, mozgalmi kereteket illeti, én nem látom értelmét annak, hogy szaporítsuk a számukat. Egyébként is az a tapasztalatunk, hogy főleg gazdaságirányítási rendszerünkben, de még a népfront tevékenységében is, néha túltengenek az adat- és jelentéskérések, az időrabló ülésesdik, bizottságosodik — nekünk a meglévő kereteket kell nagyobb és értékesebb tartalommal megtölteni. Úgyis lappang egy veszély: az emberek előtt esetenként tornyosuló stációk és lépcsőfokok száma, amely a helyi szervek és a központi vezetés, valamint a lakosság és a tanácsok hivatali apparátusa között fennáll s amely óhatatlanul feszültségbe torkollhat. Most ha még mi is gyarapítjuk a fórumok, bizottságok és szervek számát, féltő, hogy éppen az mosódna el, amiért vagyunk: az emberek szolgálata, éppen az veszne el, ami nekünk a legfontosabb: az emberek nyíltsága, bizalma, kritikus felelőssége.

Fórumaink, amelyek őszinte társadalmi eszmecserét biztosítanak, ahol az állampolgárok kifejtik véleményüket, jelenségeket bírálják, találkoznak a politikai, gazdasági és kulturális élet vezetőivel — mindenki előtt nyitva állnak. Nemcsak informálnak és mozgósítanak, hanem megpróbálják felszínre hozni a közösségi és egyéni érdekek ütközésének okait, a fejlődést gátló akadályokat és alkalmat nyújtanak az ellentmondások feloldására, az új elképzelések megvalósítására. A Hazafias Népfront szervei 2600 ilyen fórumot működtetnek. Ezeket a fórumokat fel akarjuk használni arra, hogy a lakosság gyakrabban és jobban éljen demokratikus jogaival: ne csak utólag ismerje meg a rendeleteket, az országos döntéseket, a területfejlesztés programját, hanem alkalma legyen véleményét nyilvánítani már az előkészítő szakaszban is, tehát hogy tartalmukkal, céljaikkal és várható következményeikkel számolva, kiegészítse vagy módosíthassa a tervezett intézkedést. A társadalmi viták tapasztalatait a megyei népfront-bizottságok, illetve a Hazafias Népfront Országos Titkársága juttatja majd el az érdekelt állami szervekhez.

AZ EMBER DEMOKRÁCIÁJA

— Sokat beszélünk manapság a szocialista demokráciáról, főként ennek legfontosabb formájáról az üzemi, munkahelyi demokráciáról. Hogyan látja Ön

a közösség és az egyén szerepét, a kettő kölcsönhatását? Milyen távlati nyílnak a szocialista demokrácia további fejlesztésének?

— A szocialista demokrácia legfőbb célja, hogy mind szélesebb rétegek vegyenek részt a hatalom gyakorlásában, a köz ügyeinek intézésében, a döntések meghozatalában és végrehajtásában. Megvalósulási folyamatában a domináns az ember, mert az emberért létezik a társadalom, a törvény, egész intézményrendszerünk. Az üzem, a munkahely csak *egyik* területe a szocialista demokráciának, s hogy mostanában éppen ennek fontosságát hangsúlyozzuk, azzal magyarázható, hogy munkánk tengelyében a termelékenység növelésének, a dolgozók fokozott érdekeltségének kérdése, valamint a termelési folyamatok korszerűsítése és az egészséges munkahelyi légkör fejlesztése áll. Hogy ez létrejöhessen, elengedhetetlen a vezetőik és a beosztott dolgozók közti állandó és demokratikus szellemű viszony ápolása, a jogok és kötelességek ismerete és gyakorlása. A szocialista demokráciában *élni és vele élni* — tulajdonképpen közérdek. Sajnálatos, hogy mégis találkozunk olyan vezetői magatartással, amely a demokráciát sérti, az állampolgárok önérzetét rombolja. Sokan megfélemlenek arról, hogy pozíciójukat a néptől kapták, nem csupán saját érdemüknek köszönhető, hogy kiemelt posztot töltenek be, hanem mindennek előtt annak a közösségnek, amely vezetői pozícióba helyezte és munkájával támogatja őt. Vannak, akik csak saját felelősségükre, vezetői hitelükre hivatkoznak és nem bíznak még közvetlen munkatársaikban sem. Ezzel nem megyünk előre. A munkahelyi, illetve üzemi demokrácia egyik jelentős lehetősége a közérdekű ügyekbe való beleszólásnak, az ember- és tudatformálásnak, hiszen itt az emberek éppen közös tevékenységükből és anyagi érdekeltségükből kifolyólag egymásra utaltak, a vezetőik és a beosztottak kölcsönös felelőssége a meghatározó. A helyesen alkalmazott demokratikus vezetés sokat nyer azzal, ha figyelembe veszi a rendszeresen és jól informált, a termelés napi gyakorlatát végző, gyakran szinte mérnöki készséggel rendelkező munkások véleményét.

A szocialista államszervezet és a szocialista demokrácia együttes fejlesztésének követelménypárjából következik, hogy demokrácia és szakszerűség, demokrácia és törvényesség, demokrácia

és fegyelem, demokrácia és felelősség összetartozó fogalmak, egymással kölcsönhatásban érvényesülhetnek. Mindenkitől elvárjuk, hogy igazodjék általános társadalmi céljainkhoz, és meg nem alkuvó módon járuljon hozzá ennek a demokráciának napról napra történő fejlesztéséhez. Mert ne feledjük, hogy a szocialista demokráciához nem elég a jó politikai légkör, a jó társadalmi közérzet, a személyi feltételek sem elhanyagolhatók. Gyakorlásához alaposan felkészült, művelt, széles látókörű, társadalmilag érett emberekre van szükség, akik az állam ügyeit, tennivalóit nem kívülről szemlélik, hanem *belülről* látják, azonosulni tudnak alapvető vonalkozásaival. Olyan emberekre van szükség, akik egységben értik és érzik a nagy közösség és a személyes érdek összefüggéseit, közösség és egyén szerepét társadalmi életünkben. A harmónia kialakítására és erősödésére törekednek személyes létük és az ország létének felvirágoztatásában.

Az erős, művelt, önmaguk értékeit kibontakoztató, teljességre törekvő egyéniségek a közösséget is erősítik, szolgálják, és viszont — a közösség is erősíti az egyént, képességeinek mind teljesebb kibontakoztatásához segíti hozzá. Csak hiteles egyéniségek, akiknek önálló ítéletük, véleményük, átgondolt életük van, képesek úgy dolgozni saját jövőjükért, hogy közben a társadalom jövőjéért is megtegyék a magukét. Az elszürkülésre, betokosodásra hajlamos egyéniségek előbb-utóbb visszahúzó erőként hatnak, mert nem tudnak lépést tartani a valósággal, a fejlődés menetével. Éppen ezért erősíteni akarjuk az összhangot a különböző társadalmi rétegek és az őket alkotó sok millió egyéniség között, hogy az egyesek ereje a közösségben felfokozódjék, s hogy mai terveink egyén és közösség nem gyengülő összefogásában holnap valósággá váljanak.

Az orvos és beteg kapcsolata csak akkor lehet mindkét fél számára hasznos, ha a beteg is segíti az orvos munkáját. Gyógyulás csak a beteg aktív közreműködésével lehetséges, a beteg ellenére aligha. Ha most a hasonlatot témánkra alkalmazzuk: bajok orvoslása, hibák kijavítása akkor lehet teljes értékű, ha az egyén a közösséget jó diagnózishoz juttatja. A társadalom csak úgy tud megküzdeni a rendszeresen sorra kerülő új feladatokkal és a nehézségekkel, közös problémáinkkal, ha a társadalmat alkotó egyének megfontolt javaslataik-

kal, véleményeikkel jól informálják a nagy közösséget és minden tekintetben szolidárisak vele. Nekünk az a határozott álláspontunk, hogy mindenkit meg kell hallgatni. Senkit sem lehet elutasítani sehonnán, sem hivatalból, sem minisztériumból, sem üzemből, sem a tanácsból, sem a népfrentből anélkül, hogy panaszát, sérelmét vagy javaslatát ne hallgatták volna meg, ne foglalkoztak volna komolyan és segítő szándékkal a bejelentésével. Nagyon fontos, hogy az állampolgár, ahol csak tudja, kifejttesse nézeteit, ismertesse gondolatait akár többi területen érvényesülő demokrácia nélkül. Az üzem, a hivatal nincs elszigetelve, nem különálló hely a társadalomban, átfolyik rajta a valóság összes feszültségével, gondjával együtt. Hiszen az ember reggelente magával viszi oda a lakóhelyén, a családjában, a politikában, a szórakozásai közben tapasztaltakat, az élet más területeiről szerzett élményeit, s nem kétséges, hogy ezek befolyással bírnak munkájára, teljesítményére, hangulatára, a közösségbe való beilleszkedésére. Az élet minden szférájában, a társas együttlét minden eseményében, az emberi érintkezés minden lehetséges formájában érvényesülnie kell a szocialista demokráciának: az embert mindenütt egyenrangú félként, partnerként kell fogadni, nem szabad lekezelni, nem szabad elhárítani, fölénnyel, hatalmi tudatban torkára forrasztani a szót vagy megálázni. Az embert mindenütt tisztelni kell, ki kell állni érte vagy mellette. Ez a mi szocialista demokráciánk alapigazsága.

Ön az előbb a munkahelyi demokráciáról kérdezett, de hadd egészítsem ki a mondottakat azzal, hogy — bármilyen fontosnak tartjuk is — nem tudjuk elképzelni az élet többi területén érvényesülő demokrácia nélkül. Az üzem, a hivatal nincs elszigetelve, nem különálló hely a társadalomban, átfolyik rajta a valóság összes feszültségével, gondjával együtt. Hiszen az ember reggelente magával viszi oda a lakóhelyén, a családjában, a politikában, a szórakozásai közben tapasztaltakat, az élet más területeiről szerzett élményeit, s nem kétséges, hogy ezek befolyással bírnak munkájára, teljesítményére, hangulatára, a közösségbe való beilleszkedésére. Az élet minden szférájában, a társas együttlét minden eseményében, az emberi érintkezés minden lehetséges formájában érvényesülnie kell a szocialista demokráciának: az embert mindenütt egyenrangú félként, partnerként kell fogadni, nem szabad lekezelni, nem szabad elhárítani, fölénnyel, hatalmi tudatban torkára forrasztani a szót vagy megálázni. Az embert mindenütt tisztelni kell, ki kell állni érte vagy mellette. Ez a mi szocialista demokráciánk alapigazsága.

Mivel az emberek életük jelentős részét lakóhelyükön, családjuk körében töltik, nagyon fontosnak érezzük, hogy a szocialista demokratizmus közvetlen közelükben, szinte intim viszonyban velük megmutatkozzon. Mondhatni, itt van a demokrácia alapszelete, az a legkisebb sejt, amely a demokrácia teljességét egy kis részletben képviseli. Lakóhelyi demokrácián mi az állampolgároknak azt a közéleti aktivitását értjük, amit lakóterületükön fejtenek ki. Ennek elsődleges formái a lakógyűlések, a falugyűlések, illetve a tanácstagok beszá-

molói és a népfrent-bizottságok által szervezett fórumok. Közvetett szervezeti formái a lakóbizottságok, a helyi tanácsok és a népfrent-bizottságok, valamint ezek ülései, tanácskozásai. A lakóhelyi demokrácia azért is fontos tényező, mert a lakóhelyi környezet kérdései az embereket szinte tapinthatóan, kézzelfoghatóan érintik és teszik érdekeltté az életmódjukkal összefüggő témakörökben. Törekvésünk, hogy elérjük: a lakosságot érintő kérdésekről még a döntés előtt kérjük ki véleményüket. Tudniillik, ha az emberek beleszólhatnak lakóhelyük ügyeibe és állásfoglalásuk számukra kedvezően befolyásolja környezetük fejlődését, ez mozgósítja őket a közügyek intézésére is.

A népfrent-bizottságoknak nagy szerepe van a helyi közösségek kialakításában és a jó közérzet megteremtésében, abban, hogy az állampolgárok és az ott működő szervek az országos feladatok végzése mellett együttműködjenek a lakóhelyi életfeltételek — a kommunális intézmények, a helyi ellátás és szolgáltatás fejlesztése stb. — szebbé és jobbá tételéért.

A VILÁGNÉZET NEM SZÉGYEN...

— *Egyre kevésbé van példa rá, de itt-ott még előfordul, hogy a hívő ember közéleti szereplésétől idegenkednek, egyik-másik helyen nem fogadják szívesen közügyeket érintő észrevételeit.*

— Valóban, ma már egyértelmű kivételnek számít ez a magatartás. Anyira kivétel, hogy nem is volna értelme beszélni róla, ha nem tapasztalnánk mi is néhol azt, hogy egyes helyi vezetők általában idegenkednek az emberek vélemény-nyilvánításától. Tehát nem azért, mert ez vagy az az állampolgár vallásos, hanem mert egyébként is rossz néven veszik a bírálatot, a feltett kérdést. Nem szívesen válaszolnak, pedig a nyíltság az egyetlen helyes magatartás, az őszinte, kertelés nélküli beszéd az egyetlen tisztességes módszer. Csak aki így s ezzel áll az emberek elé, az képviseli ma elkötelezetten a mi politikánkat, az vállalja igazán a szocialista rend realitását.

Minden népfrent-bizottság tapasztalata és az én személyes tapasztalataim is azt bizonyítják, hogy a vallásos és nem vallásos emberek tudnak és akarnak együtt élni, dolgozni, alkotni, bár a világnézetük nem azonos. Ez azért lehetséges, mert nincs ellentmondás a val-

lások emberei objektív érdekei és a fejlett szocialista társadalom építése között. Nem az ideológiai, világnézeti, hanem a politikai-, cselekvési egységre helyezük a hangsúlyt. A népfrent így számol azzal, hogy az állampolgárok egy részében élnek vallási igények, ami őket ugyanakkor nem zavarja abban, hogy magukénak vallják a Hazafias Népfrent programját.

A Hazafias Népfrent nagyra értékeli az egyházak haladó gondolkodású vezetőinek, papjainak és híveinek azokat a megnyilatkozásait, amelyek a munkában való helytállásra, a rendezett családi életre, a fejlett szocialista társadalmat építő haza felvirágoztatására, a népjólét emelésére, az emberiség közös javainak és kulturális kincseinek védelmére, az egyetemes béke és biztonság megteremtésére, a kulturált együttélésre és az ember belső értékeinek védelmére ösztönöznek.

— *Nem tűnik-e hiányosságnak, hogy a népfrent testületeiben az egyházakat elsősorban papok képviselik és nem kap képviseletet a világi hívő?*

— Fórumainkon, testületeinkben a papok az egész egyház nevében beszélnek. Azt nem tartjuk számon, hogy sorainkban ki hívő, ki nem. Ez a népfrent szempontjából majdhogynem közömbös, ez az emberek magánügye, a lelkiismeretük dolga. Az idén tavasszal újonnan választott népfrent-bizottságokba sem azért választották be a vallásos embert, mert vallásos és hogy a bizottságokban gyülekezetét vagy egyházközösségét képviselje, hanem azért, mert munkájával, emberi tekintélyével, rátermettségével szűkebb környezetében kiérdemelte a lakosság bizalmát. Természetesen az már rajtuk múlik, hogy munkájukkal miként tanúsítják, hogy vallásos meggyőződésük egyik pozitív tényezője a közösség egyetemes érdekeinek szolgálata.

Én inkább papok részéről hallottam olyan panaszt, amely kifogásolta, hogy a kongresszusainkon mindig a magas rangú egyházi vezetők kapnak szót, s miért nem tesszük lehetővé, hogy az alsópapság, lelkészek, plébánosok is felszólalhassanak az egyház nevében. Ez jogos igény, de úgy vélem, nem tévedek, ha azt mondom, ennek leginkább a helyileg kialakult szituáció az oka: kevesen jutnak szóhoz, ezért minden intézmény a legjobban informált vezető embere révén akarja az álláspontját kifejteni. De egyébként minden fóru-

munk nyitva áll minden hozzászóló előtt, kínálja a javaslattelemek lehetőségét papnak és nem papnak egyaránt. Meg kell mondanom, nagyon sok pap él is velük, okos meglátásaikkal, ötleteikkel segítik a helyi gondok enyhítését, szolgálják az össz-társadalom javát. Mi várjuk, kérjük ezután is, hogy mondják el, mit hogyan gondolnak, hol látnak javítani valót, miben tudnának segíteni.

A népfront választott testületeiben a fizikai munkások aránya 25 százalék, a nőké 32 százalék, a harminc éven aluli fiataloké 20 százalék, a papságé fél százalék. A papok részvétele, összehasonlítva más társadalmi rétegek vagy csoportok részvételével — mondjuk a kisiparosokéval vagy az értelmiséggel — arányos mind létszámukkal, mind jelentőségükkel.

— *Van azonban egy hívő értelmiségi réteg, amely például ilyen minőségben utazik külföldre s képviseli hazánkat nemzetközi fórumokon.*

— Nézze, a világnézet nem szegény. Azt vállalni kell, sőt tudni kell vállalni. Nincs annál nyomasztóbb dolog, mint amikor valaki eltagadni igyekszik, ki tudja, milyen okból, a meggyőződését és fél a nyílt színvallástól. Tudok olyan esetről, amikor egy felszólaló a népfront-gyűlésen úgy beszélt, mintha legalábbis pártfunkcionárius lenne. Amit mondott okos, hasznos volt, módosított is akció-programunkon, s mihelyt leült, kiderült róla, hogy ő a helybéli plébános. Mi senkitől sem kívánjuk, hogy adja föl világnézetét. Mindenki legyen hű a világnézetéhez és világnézetének sajátos jegyei szerint vállalja közös társadalmunkat, közös céljainkat. Ne akarjon a nem kommunista kommunistának látszani, mert ezzel a vallásos tömegeket félrevezeti, mondanivalójának hitelét gyöngíti. Mindenki úgy építse a szocializmust, ahogy belső erejéből, világnézetének készletéből képes rá, ezzel növeli potenciálisan is a népi-nemzeti egységet, közös táborunkat, amely a szocializmus zászlaja alá gyűlekezett.

Az egyenes, jellemes magatartás többet segít közös dolgainkban, mint az az ember, aki hitét véka alá rejti, s bizonytalanul féltábol világnézetek közt. Ha a vallásos ember emberi értéke csökkenne valaki szemében világnézete miatt, akkor nem a vallásos embert kell meggyőzni magatartása helytelenségéről, hanem azt, aki csökkent értékűnek tartja őt. Aki megtalálta helyét társadal-

munkban, erős az elkötelezettsége mind hazája, mind egyháza iránt, az világosan tudja, hogyan kell cselekednie, élnie, szólnia. Zsebők Zoltán professzort, a nemzetközi hírű tudóst, az egyik protestáns egyházkerület világi elnökét én akár a rádióban hallom, akár a népfront egyik tanácskozásán, akár baráti beszélgetésen, a világnézeté óhatatlanul kiderül. Ha teszem azt Pilinszky verseit, Rónay György prózáját olvasom, nem lesz kétséges előttem, mi a meggyőződésük. Az embernek úgy kell fogalmaznia, helytállnia az életben, hogy mindenbe a világnézetét is belevigye. Amikor én egy-egy kérdésről kifejezem a nézeteimet, ki kell, hogy derüljön, kommunista vagyok, mert kommunista-ként vizsgálom a tényeket, elemzek egy adott témát. Mindezt azért hoztam föl példának, hogy megvilágítsam: teljes értékű, önmagukat vállaló, társadalmilag elkötelezett emberek kellene, akiknek közéleti cselekvése, szakismerete, lelkiismeretes munkája, politikai vállalása „szinkronban” van világnézetükkel, belső meggyőződésükkel.

— *Hogyan ítéli meg hívők és nem-hívők, marxisták és nem marxisták együttműködését, összefogásának sikerességét az ország gazdasági építőmunkájában, nemzeti gondjaink megoldásában? Nem lehetne e területeken növelni az összehangoltabb együtt-munkálkodást, a segítségnyújtás közös formáit?*

— Hívők és nem-hívők szembeállítását nem tartom szerencsésnek, mert azt a látszatot kelti, hogy a marxista nem hisz semmiben. Jobbnak, pontosabbnak találok ezt az ellentét-párt: vallásosak és materialisták. Nem is beszélve azokról, akik hisznek ugyan Istenben, valamiféle szekularizált hitük van, de vallásuk tételese előírásait nem tekintik magukra nézve kötelezőnek, az egyház parancsait nem tartják be. A marxista is hisz: az emberben, a szocializmusban, abban a jövőben, amely mindenkinek a teljesebb emberiséget, a nagyobb lehetőséget, a javak további bővülését hozza.

Magyarországon ötmillió ember dolgozik, ezeknek csak 10—12 %-a párttag. A munka jelentős részét tehát nem párttagok végzik el. Hogy a létszámban kisebb erő meg tudja fogalmazni és kivitelezni tudja a maga igazságát, ehhez a pártonkívüliek — köztük a vallásos emberek — komoly támogatására, aktív közreműködésére van szükség. Eddigi eredményeink is a közös munka, vallá-

sos és nem vallásos emberek, marxisták és nem marxisták összefogásának sikerét bizonyítják. Természetesen erre az összefogásra a továbbiakban is épít az egész társadalom, számít a párt szövetségi politikájára. Egymás nélkül nem boldogulunk. Újabb eredményeink is csak egymással tartós szövetségben, a különböző világnézeti emberek közös tetteiként érhetők el.

Az egyházak vezetőit is igyekszünk rendszeresen informálni arról, hol tart az ország, milyen problémáink, tennivalóink vannak, mennyiben és hogyan tudnának segítséget nyújtani az össz-társadalmat foglalkoztató kérdésekben. A VI. kongresszus előtt is — ez az utóbbi időben rendszeressé vált gyakorlat — találkozni fogunk az egyházak vezetőivel, tájékoztatni fogjuk őket gondjainkról, terveinkről és meg fogjuk keresni azokat a közös nevezőket, amelyek révén a segítség formáiról eszmecsere folytathatunk. A népfront minden társadalmi erőt megbecsül, amely önállóan is, a maga sajátos keretén belül is megtalálja a módját annak, hogy széppé és értékessé tegye az emberi életet, szolgálja a gazdagodó, kulturáltabb életformát, hogy felszabadítsa az ember lelki és szellemi alkotó vágyait, összekapcsolja az emberi sorsokat a társadalom, a többi ember sorsával. Ilyen mozgósító erő az egyház, amely a híveivel való érintkezés során képes arra, hogy a társadalmi munkára — óvodák, iskolák építésére — hívja az embereket, a magán- és közélet tisztaságáért, a közvagyon óvásáért, a környezetvédelemért szót emelhet, társadalmi problémáink (a válások nagy száma, az öregek gondozása, az öngyilkosságok vagy az alkoholizmus stb.) megoldásában közvetlenül tevékenykedhet, az emberek hitére apellálhat. Az egyházak, kezdeményezzenek, javasoljanak, a népfront minden jóra való, hasznosítható kezdeményezést támogatni fog.

— *Miben látja az egyházi sajtó szerepét és jelentőségét a hívő emberek tájékoztatásában? Hogyan értékeli a fellett szocialista társadalom felépítéséért vállalt elkötelezettségét mai viszonyaink közt? És mit vár tőle a kongresszust követő időszakban?*

— A sajtó valóban nagy hatalom. Az egyházi sajtó is. Az emberek rendszeresen nézik a tévét, hallgatják a rádiót,

s talán kevésbé gondosan olvassák a lapokat, de az olvasott szó emléke mégis valahogy jobban megmarad bennük. Azt tartom helyesnek és hatásosnak, ha minden sajtótermék a saját hivatását teljesítve informál, speciális tájékoztatást végzi a világ eseményeiről, az ország dolgairól. Annak az olvasóközönségnek írjon, amelyik olvassa, a maga világnézeti alapján állva szóljon az emberekhez. Az egyházi sajtó történetesen olyan orgánus, amely a vallásos emberek fóruma, s nyilván úgy közel híreket, úgy mond véleményt különböző dolgokról, hogy bennük nemcsak a saját különleges feladatai — hitkérdések, egyházi ügyek stb. —, hanem a társadalom egyetemes feladatai is tükröződnek.

A szocialista társadalom iránti elkötelezettségét az egyházi sajtónak abban a magatartásában értékelem, ahogy a maga olvasóközönségéhez közel tudja hozni azokat a társadalmi célokat, emberi vonatkozásokat és közösségi elveket, amelyek a szocializmusban domborodnak ki igazán, de általános értékmérők. Abban, gondolom, mindannyian megegyezhetünk, hogy az embert munkája és képességei alapján kell értékelnünk. Azt teljesíti-e, amit valóban tud, amire valóban képes? Ha igen, teljes értékű ember. Ha nem, nem teljes értékű ember. Ha egy ember mondjuk 50 pontnyi érték teljesítésére képes és annyit is teljesít — elismerés illeti. De azt, aki 100-at tudna, viszont csak 95-re hajlandó, nem illetheti fenntartás nélküli elismerés. Ezzel az Önök szerkesztői, újságírói is egyetértenek s ezek után ebben a szellemben írnak: elősegítik a számunkra szükséges munkakerkölcs fejlődését.

Az egyházi sajtó sokat tehet a kongresszust követő időszakban is az emberek jó közérzetéért, azért, hogy bízzanak a jövőnkben s maguk is ténylegesen hozzájáruljanak a bizalom és a nyugodt, alkotó légkör szüntelen erősödéséhez, tisztulásához. Sokat tehet azért, hogy a népfront egyetemes programját népszerűsítse és megértesse, a párbeszéd hangját hirdesse, tanúsítsa — akár dicsérettel, akár kritikával, ez nekünk egyformán jólesik —, hogy a vallásos ember a maga hitével megtalálta helyét és szerepét a más hitűek között a szocialista társadalomban s hite ott érintkezik a más hitűekkel, ahol az Ember szolgálata kezdődik.

H. B.